

Фомін С. Б.,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ДО ПИТАННЯ ЩОДО СИСТЕМИ ПРИНЦИПІВ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. У статті аналізуються підходи деяких науковців до системи принципів оперативно-розшукової діяльності. З'ясована недостатність указівки в Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» лише на загальноправові принципи. Обґрунтовано необхідність включення до системи загальних засад оперативно-розшукової діяльності принципів, які відображають сутність цього виду діяльності.

Ключові слова: оперативно-розшукова діяльність, принцип, законність, негласність, конспірація, оперативність.

Постановка проблеми. Правові принципи насамперед повинні бути органічно пов'язані із завданнями відповідного виду діяльності. Завдання, так само як і принципи діяльності, є відправними положеннями для формування системи приписів у законі. Характер і систему принципів визначають саме завдання конкретного виду діяльності. Зрозуміло, самі завдання повинні завжди порівнюватися із принципами й не можуть із ними розходитися. Справедливо відзначається, що категорія «завдання» відповідає на запитання, на що спрямована діяльність, а категорія «принцип» – як, як саме вона здійснюється.

Відповідно до ст. 4 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» (надалі – ЗУ «Про ОРД»), оперативно-розшукова діяльність ґрунтується на принципах верховенства права, законності, дотримання прав і свобод людини.

Потрібно визнати, що ці принципи мають загальноправовий характер і не відображають специфіку оперативно-розшукової діяльності (далі – ОРД), що свідчить про недосконалість самого ЗУ «Про ОРД» і може мати негативні наслідки в правозастосовній діяльності.

Поняттю й сутності ОРД присвячено чимало робіт, серед яких варто виділити праці О.М. Бандурки, Б.І. Бараненко, Е.В. Віленської, Ю.М. Грошевого, Е.А. Дидоренка, О.М. Джузи, В.І. Зажицького, Д.Й. Никифорчука, М.А. Погорецького, О.Ю. Шумілова та інших.

Метою статті є наукове осмислення системи загальних засад ОРД і надання обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення оперативно-розшукового законодавства України в частині формулювання принципів цієї діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Серед учених, які займаються науковим дослідженням проблем, що стосуються ОРД, спостерігається відсутність єдності позицій щодо системи її принципів.

Так, авторський колектив підручника з теорії ОРД під керівництвом К.К. Горянова, В.С. Овчинського та Г.К. Сінілова ділять принципи ОРД на конституційні (законність, повага й дотримання прав і свобод людини та громадянина), галузеві (конспірація, поєднання гласних і негласних методів та засобів) і принципи, сформульовані в законодавчих актах, які регулюють суміжні види діяльності (гуманізм, централізація управління оперативними апаратами, підконтрольність і піднаглядність, безперервність, взаємодія з державними органами забезпечення безпеки тощо) [1, с. 27–35].

У навчальному посібнику, який свого часу вийшов у Луганській академії внутрішніх справ імені 10-річчя незалежності України, крім принципів, які зазначалися в ст. 4 ЗУ «Про ОРД» (у ред. від 13.04.2012 р.), виділялися галузеві принципи, до яких належали такі: 1) принцип єдності гласних і негласних засобів ОРД, а також комплексно-системного їх використання, 2) принцип достатності заходів і засобів ОРД¹, 3) принцип оптимізації заходів ОРД², 4) принцип раціональності заходів ОРД³, 5) принцип економії заходів ОРД⁴, 6) принцип організації заходів ОРД⁵, 7) принцип взаємодії в застосуванні заходів ОРД різних суб'єктів цієї діяльності, у тому числі тих, що належать до іноземних держав і міжнародних організацій у межах чинних договорів і угод, 8) принцип гуманності, 9) принцип конспірації, 10) принцип добровільності залучення осіб до виконання завдань ОРД і дотримання конфіденційності в довірчих відносинах оперативних підрозділів із такими особами, 11) принцип забезпечення безпеки, а також правового та соціального захисту осіб (конфідентів), що сприяють ОРД [2, с. 32–38].

Є.С. Дубоносов у системі принципів ОРД виділяє дві групи: до першої автор зараховує принципи законності, поваги й дотримання прав і свобод людини та громадянина, конспірації, поєднання гласних і негласних методів і засобів ОРД, до другої – організаційні засади здійснення ОРД, вироблені оперативно-розшуковою практикою (науковості, плановості, зв'язки з населенням, демократичного централізму, єдиноначальності й колегіальності, позапартійності, об'єктивності, прогнозування оперативної обстановки, оперативної готовності, наступальності (оперативності), залучення конфідентів) [3, с. 78–89].

І.В. Тетарчук і Т.Є. Дяків усі принципи ОРД ділять на конституційні (верховенства права, законності, дотримання прав і свобод людини) та галузеві (поєднання гласних і негласних заходів, добровільність, конфіденційність, конспірація, наступальність, цілеспрямованість, об'єктивність і повнота, доцільність, соціальна захищеність конфідентів) [4, с. 35–40].

¹ Його роль, на думку авторів, зводиться до забезпечення повного вирішення завдань і досягнення цілей ОРД, виконання всіх обов'язків оперативних підрозділів, а також суворої відповідності цих заходів і засобів ступеню суспільної небезпеки злочинних посягань, загрози інтересам суспільства й держави.

² Учені вважають, що він спрямований на приведення всієї системи заходів і засобів ОРД в оптимальний, тобто найбільш відповідний сучасним завданням і умовам боротьби зі злочинністю, стан, а також вибір найкращого варіанта застосування цих заходів і засобів в умовах конкретної оперативної обстановки.

³ Він формує найбільш доцільне та розумне ставлення суб'єктів ОРД до застосування заходів і засобів.

⁴ Він зводиться до необхідності бережливого ставлення до ОРД як до головних ресурсів ОРД, а саме: утримання від нераціонального використання окремих із них, особливо економічно високовитратних.

⁵ Його роль, на думку авторів, полягає в забезпеченні внутрішньої впорядкованості й узгодженості більш-менш диференційованих і автономних заходів і засобів ОРД як органічних додатків єдиній системі цієї діяльності, а також у сприянні утворення й удосконалення необхідних взаємозв'язків між зазначеними заходами та засобами й усією системою ОРД як між частинами єдиного цілого.

О.Ю. Шумілов, крім принципів законності, поваги й дотримання прав і свобод людини та громадянина, конспірації й поєднання гласних і негласних засобів та заходів, до системи принципів ОРД зараховує такі принципи: гуманізм, оперативність і спільномірність (адекватність) оперативно-розшукового впливу [5, с. 32–35].

При цьому автор у зміст принципу гуманізму включає повагу й дотримання прав і свобод людини та громадянина, що виділяється ним як самостійний принцип.

Крім цього положення, О.Ю. Шумілов вважає, що принцип гуманізму в ОРД відображає й інші сторони гуманізму в праві: запобіжний характер ОРД і здійснення ОРЗ у виняткових випадках, тобто коли іншими заходами захист охоронюваних інтересів від злочинних посягань неможливий або об'єктивно утруднений.

А ось принцип пропорційності (адекватності) оперативно-розшукового впливу, на думку автора, означає, що, по-перше, ОРД – вимушений засіб, що застосовується для захисту від злочинних посягань виключно згодою з волею законодавця. Оперативно-розшукові заходи (далі – ОРЗ) доцільні тільки в тому випадку, коли інші законні заходи (кримінально-процесуальні тощо) вичерпані або вони не дієві для забезпечення безпеки об'єктів, що захищаються (варто зазначити, що це саме положення вчений включав до принципу гуманізму – С. Ф.), по-друге, характер ОРЗ повинен відповідати характеру і ступеню суспільної небезпеки діяння, у зв'язку з яким воно проводиться.

О.М. Бандурка, крім загальноправових принципів, передбачених ст. 4 ЗУ «Про ОРД», виділяє галузеві принципи ОРД, до яких зараховує такі: поєднання гласних і негласних заходів, добровільність, конфіденційність, конспірація, наступальність, цілеспрямованість, об'єктивність і повнота, доцільність, соціальна захищеність конфідентів [6, с. 88–101; 7, с. 201–221]⁶.

Автори навчального посібника під редакцією О.М. Джужи ділять принципи ОРД на конституційні (дотримання прав людини), загальні (законності, взаємодії ОРО з населенням і органами управління) та спеціальні (наступальності, конспірації, поєднання гласних і негласних заходів боротьби зі злочинністю) [8, с. 20–29].

Д.Й. Никифорчук, Л.М. Зима, О.С. Тарасенко та В.І. Василінчук ділять принципи ОРД на загальні (законність, взаємодії в ОРД, науковості, планування); конституційні (дотримання прав і свобод людини), спеціальні (конспірація, наступальність, поєднання гласних і негласних заходів у протидії злочинності) [9, с. 21–30]⁷.

В.І. Зажицький вважає, що, виходячи з наукових уявлень про сутність і призначення правових принципів, специфічних завдань ОРД, у систему принципів цієї діяльності необхідно включити такі основоположні, фундаментальні положення: 1) принцип публічності; 2) принцип поваги й дотримання прав

і свобод людини та громадянина; 3) принцип оперативності; 4) принцип негласного характеру ОРД; 5) принцип органічного зв'язку ОРД і кримінального судочинства [10, с. 75–98].

Автор статті разом зі своїм учителем Ю.М. Грошевим свого часу видали навчальний посібник «Кримінально-процесуальне доказування та оперативно-розшукова діяльність», де, крім принципів, закріплених у ст. 4 ЗУ «Про ОРД» (верховенства права, законності⁸, дотримання прав і свобод людини), виділяли низку специфічних принципів, властивих саме ОРД, які хоча прямо не закріплені в оперативно-розшуковому законодавстві, але випливають із нього. До них, на нашу думку, потрібно зарахувати такі: 1) **принцип публічності**; 2) **принцип єдності гласних і негласних заходів ОРД, а також комплексно-системного їх використання**; 3) принцип конспірації; 4) принцип оперативності; 5) принцип взаємодії оперативних підрозділів з органами управління й населенням [11, с. 9–21].

Що ж стосується цілеспрямованості, доцільності, достатності заходів і засобів, оптимізації, раціональності й економії заходів та інших положень, то вважаємо, що вони притаманні будь-якому виду людської діяльності, не відображають специфіки ОРД.

Отже, принцип публічності в ОРД, як і в кримінальному процесі, полягає в тому, що оперативно-розшукові органи повинні на підставі наданих їм державою повноважень здійснити в офіційному порядку незалежно від позиції будь-яких суб'єктів комплекс оперативно-розшукових заходів з метою захисту безпеки громадян, суспільства й держави.

Для досягнення завдань, які закріплені в ст. 1 ЗУ «Про ОРД», уповноважені державні органи за власної ініціативи в інтересах держави й суспільства від імені держави, незалежно від інтересів, бажань та уподобань будь-яких інших державних органів, службових осіб, політичних партій і громадських організацій, окремих громадян, виконують свої функціональні обов'язки в порядку та строки, визначені оперативно-розшуковим законодавством.

На відміну від кримінального процесуального законодавства України, яке передбачає окремі винятки з принципу публічності (кримінальні провадження у формі приватного обвинувачення), в ОРД винятків із цього принципу немає.

⁸ До речі, ми акцентували увагу на тому, що принцип законності в оперативно-розшуковій діяльності набуває децю іншого змістового наповнення, аніж, наприклад, у кримінальній процесуальній діяльності. Пов'язане це зі специфікою оперативно-розшукових правовідносин.

Якщо у кримінальному процесі правовідносини мають двосторонній характер і правами одного суб'єкта безальтернативно кореспондують обов'язки іншого суб'єкта цих правовідносин і навпаки, то в оперативно-розшуковій діяльності під суб'єктами розуміються лише підрозділи, які провадять цю діяльність, та особи, які сприяють роботі цих органів. Зважаючи на переважно негласний характер оперативно-розшукової діяльності, осіб, відносно яких провадяться ці заходи, прийнято іменувати об'єктами. У більшості випадків ці особи повинні навіть і не здогадуватись про те, що стосовно них здійснюється комплекс оперативно-розшукових дій. Саме тому, знову ж у більшості випадків, ці особи не можуть реагувати на порушення закону з боку оперативно-розшукових підрозділів шляхом оскарження їхніх дій і рішень і тим самим оцінювати ступінь законності їхньої діяльності.

Якщо в кримінальній процесуальній діяльності режим законності у правовідносинах між суб'єктом, який веде процес, та учасниками процесу характеризується своєчасним допуском учасника процесу, роз'яснення йому прав і обов'язків, наданням можливості реалізувати ці права, то в оперативно-розшуковій діяльності цей зв'язок практично відсутній.

Хоча в ч. 9 ст. 9 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» і вказано, що громадяни України та інші особи мають право в установленому законом порядку одержати від органів, на які покладено здійснення оперативно-розшукової діяльності, письмове пояснення з приводу обмеження їхніх прав і свобод та оскаржити ці дії, зрозуміло, що це може мати місце або вже після проведення оперативно-розшукових дій, коли їхні результати реалізуються (легалізуються) у гласній діяльності правоохоронних органів (наприклад, коли за результатами ОРД розпочате досудове розслідування чи коли особа отримала відмову в допуску до особливих видів робіт) або коли особа тим чи іншим чином дізналася, що стосовно неї провадяться оперативно-розшукові заходи (наприклад, у ході негласного проникнення в житло були залишені сліди, які свідчать про таке проникнення).

⁶ О.М. Бандурка приєднується до точки зору І.В. Сервецького, який вважає, що принцип об'єктивності – це встановлення істини конкретного факту підготовки або вчинення злочину, змістом якої є правильне (повне) відповідно до дійсності відображення її у свідомості осіб, які здійснюють оперативно-розшукове документування (Сервецький І.В. Науково-практичний коментар Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» / І.В. Сервецький. – К., 2000. – С. 78).

⁷ У принцип науковості автори включають використання методів наукової організації управління, передового досвіду протидії злочинності, новітніх досягнень різноманітних галузей науки й техніки.

Принцип планування, на думку авторів, виражається в тому, що ОРД здійснюється як основна частина всієї планової роботи ОРО загалом та основи вивчення і планування комплексу заходів щодо протидії злочинності.

Принцип наступальності (оперативності), напрацьований практикою, передбачає швидке й систематичне проведення ОРЗ, що випереджають дії осіб як під час підготовки ними злочинів, так і після їх вчинення.

Принцип єдності гласних і негласних заходів ОРД, а також комплексно-системного їх використання містить положення хоча й протилежні, автономні за змістом, але не взаємовиключні, а такі, що доповнюють одне одного. Виконання першого не викликає обов'язковості виконання або виключення іншого. ОРД у змістовій частині передбачає проведення досить великого переліку ОРЗ, характер і поєднання яких диктуються конкретними умовами та законодавчими межами. Їх проведення може бути як гласним, відкритим для осіб, щодо яких вони проводяться, або навколишніх, так і негласним, ретельно прихованим від навколишніх і самих об'єктів ОРЗ.

Отже, негласність означає неочевидність, скритність проведених ОРЗ від осіб, які в них не беруть участі, у тому числі й від співробітників ОРО, навіть якщо вони мають відповідний допуск, але насамперед від об'єктів (осіб, груп, організацій), щодо яких вони проводяться. Це дає змогу нейтралізувати можливу протидію з боку об'єктів ОРД, забезпечити безпеку учасників ОРЗ, результативність заходів, зберегти в таємниці сам факт здійснення ОРЗ, засоби та методи, що при цьому застосовувались.

Негласність може бути зумовлена як практичною доцільністю, так і неможливістю гласного проведення окремих ОРЗ, відкритого використання засобів, методів або залучення окремих учасників. Наприклад, неприпустиме розголошення відомостей про осіб, які сприяють ОРО на конфіденційній основі, про штатних негласних співробітників без їхньої згоди. Тільки негласними можуть бути такі ОРЗ, як оперативний експеримент, оперативне впровадження, контрольована поставка.

Під гласністю ОРД варто розглядати проведення ОРЗ, зміст, мета, учасники яких не приховуються ні від навколишніх, ні від об'єктів їх проведення.

Такі заходи можуть мати і змішаний, гласно-негласний характер. Так, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, яке проводиться за заявою або за згодою зацікавлених осіб, є негласним тільки стосовно абонента заявника.

Принцип конспірації забезпечує приховання чи утаювання від об'єктів ОРД та іншого оточення фактичних цілей, завдань, заходів і засобів проведеної ОРД, організаційних і тактичних аспектів її здійснення.

Конспірація передбачає дотримання таких правил поведінки, застосування таких методів, прийомів, способів, за допомогою яких забезпечуються скритність проведених ОРЗ, дій їхніх суб'єктів, зашифровка цілей і об'єктів ОРЗ, збереження в таємниці відносин конфіденційного співробітництва та інформації (відомостей, фактичних даних), що є результатом (продуктом) такого співробітництва.

Необхідність дотримання принципу конспірації зумовлена тим, що проведення ОРЗ, дії їхніх учасників неможливо зробити абсолютно прихованими від сторонніх осіб, усі вони відбуваються в умовах реального часу, місця, здійснюються конкретними особами. Водночас можливо, необхідно й доцільно представити ОРЗ так, щоб навколишніми вони сприймаються як повсякденні, що не мають стосунку до діяльності ОРО. Це може досягатися шляхом застосування комуфлюючих засобів (предметів одягу, транспортних засобів тощо), деяких прийомів поведінки (поводитися згідно з обстановкою, не залучаючи уваги навколишніх, бути «як усі»), використання спеціальних приміщень, легендованих підприємств, документів прикриття, укріплень, схованої, паролів, правил діловодства тощо.

Конспіративність під час проведення ОРЗ має й інше призначення. Вона, зокрема, дає змогу не допустити передчасної

або необґрунтованої компрометації об'єктів ОРЗ, є засобом забезпечення прав осіб, які сприяють суб'єктам ОРД, умовою забезпечення безпеки учасників цих заходів.

У цьому зв'язку варто відрізнити забезпечення режиму секретності від конспірації. Так, режим секретності забезпечується шляхом виконання приписів, які містяться в нормативних правових актах різного рівня, таких як Закон України «Про державну таємницю», Порядок організації та забезпечення режиму секретності в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях, Звід відомостей, що становлять державну таємницю, які суворо регламентують порядок роботи з документами обмеженого розповсюдження, допуск до них окремої категорії співробітників тощо. Отже, режим секретності характеризує виключно організаційно-правовий аспект діяльності відповідних органів.

У свою чергу, термін «конспірація» характеризує діяльність правоохоронних органів, яка спрямована на виконання правил і прийомів, що частіше за все напрацьовані та зумовлені практикою. Отже, конспірація характеризує більшою мірою організаційно-тактичний аспект діяльності.

Із цього можна зробити висновок про те, що якщо забезпечення режиму секретності суворо регламентоване нормативно-правовими приписами, то забезпечення конспірації неможливо нормативно врегулювати, оскільки неможливо передбачити й урахувати всі ситуації, із якими буде стикатися особа, яка проводить ОРЗ. Навіть найдосконаліший нормативний акт, який базується на передових теоретичних дослідженнях і практичному досвіді, ніколи не зможе забезпечити ефективного застосування сил, засобів та методів, оскільки він не в змозі врахувати конкретну обстановку, у якій повинен здійснюватися ОРЗ.

Режим секретності й конспірація відрізняються також і суб'єктами їх забезпечення. Так, режиму секретності повинні додержуватися співробітники, які мають допуск до відомостей обмеженого розповсюдження, що може мати місце в різних, у тому числі й у не правоохоронних органах і службах. Конспірація забезпечується лише у сферах оперативно-розшукової діяльності та кримінальної процесуальної діяльності в частині проведення лише негласних слідчих (розшукових) дій (застосування конспіративних методів та прийомів під час проведення звичайних слідчих (розшукових) дій є неприпустимим).

Відмінність режиму секретності від конспірації полягає й у тому, що перше має виключно односторонній характер, так як його зобов'язані дотримуватись лише співробітники, які мають допуск до державної або службової таємниць. Конспірація передбачає діяльність і, відповідно, обов'язки кількох сторін, де поряд із прокурором або оперативним співробітником окремими правами та обов'язками наділені й особи, які конфіденційно співробітничать із ними.

І, нарешті, головне, конспірація відрізняється від забезпечення режиму секретності, для якого достатньо обмежити доступ сторонніх осіб до документів обмеженого розповсюдження, а також забезпечити належним чином зберігання відомостей, які в них містяться, активністю дій. Тільки від активності суб'єкта конспірації, його волі та розуму, насамперед професійної підготовки залежить забезпечення конспірації, а також досягнення її мети [12, с. 25–27].

Принцип оперативності впливає із сутності ОРД і включає в себе систему властивостей, які характеризують цей вид діяльності, а саме: швидкість реагування, безперервність, ак-

тивність та ініціативність її суб'єктів, наступальність, узгодженість і масованість сил і засобів, які залучаються для цього.

Оперативність полягає в тому, що співробітники ОРО в межах своєї компетенції зобов'язані проводити результативну випереджувальну роботу з профілактики злочинів та їх своєчасного припинення й розкриття, запобігання розвідувально-підривній діяльності спеціальних служб іноземних держав і організацій, добування розвідувальної інформації та здійснення спеціальних заходів, спрямованих на підтримку національних інтересів і державної політики України, забезпечення безпечного функціонування державних органів та установ і захисту працівників суду й правоохоронних органів, а також учасників кримінального судочинства, пошуку безвісно відсутніх осіб.

ОРО зобов'язані своєчасно завести оперативно-розшукову справу у випадках наявності закріплених у законі підстав і в строки, передбачені ст. 9-1 ЗУ «Про ОРД», визначити обсяг і провести комплекс адекватних загрозам заходів з метою досягнення завдань ОРД.

Принцип взаємодії оперативних підрозділів з органами управління й населенням стосується, наприклад, особистого права громадян і обов'язку органів управління сприяти оперативним підрозділам у виконанні завдань ОРД, реалізації Кабінетом Міністрів України своїх особливих повноважень щодо врегулювання трудових відносин негласних працівників оперативних підрозділів, які співробітничать із цими підрозділами на контрактній основі, а також забезпечення соціального захисту суб'єктів ОРД й осіб, які залучаються до виконання її завдань на добровільній основі, тощо.

Водночас сутність розглянутого принципу, без сумніву, полягає в звітності й підконтрольності суб'єктів ОРД органам державної влади й управління, зокрема Президенту України, Верховній Раді України, уряду в межах установлених законом повноважень, а також у визначеній прозорості цієї діяльності для суспільства, що з розвитком демократії стає все більш реальним і виправданим.

Висновки. Підсумовуючи, варто зазначити таке: 1) відсутність у чинному оперативно-розшуковому законодавстві України визначеної системи принципів ОРД є прогалиною; 2) ЗУ «Про ОРД» повинен містити вказівку не тільки на загально-правові принципи, до яких належить верховенство права, законність, дотримання прав і свобод людини, а й на галузеві, якими, на нашу думку, є принципи публічності, єдності гласних і негласних заходів ОРД, а також комплексно-системного їх використання, конспірації, оперативності й взаємодії оперативних підрозділів з органами управління та населенням; 3) ЗУ «Про ОРД» повинен не тільки надавати перелік принципів, а й розкривати їхній нормативний зміст.

Література:

1. Теория оперативно-розыскной деятельности : [учебник] / под ред. К.К. Горяинова, В.С. Овчинского, Г.К. Синилова. – М. : ИНФРА-М, 2006. – 832 с.
2. Основы оперативно-розыскной деятельности в Украине (понятие, принципы, правовое обеспечение). Часть первая : учебное посо-

бие] / [Э.А. Дидоренко, Б.И. Бараненко, В.А. Глазков, Н.И. Курочка, В.А. Силоков, А.Г. Цветков] ; под ред. проф. Э.В. Виленской ; МВД Украины, Луганск : РИО ЛАВД, 2006. – 245 с.

3. Дубонос Е.С. Оперативно-розыскная деятельность : [учебник для вузов] / Е.С. Дубонос. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : Юрайт, 2014. – 442 с.
4. Оперативно-розыскная деятельность : [навчальний посібник для підготовки до іспитів]. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 212 с.
5. Шумилов А.Ю. Курс основ оперативно-розыскной деятельности : [учебник для вузов] / А.Ю. Шумилов. – 3-е изд., доп. и перераб. – М. : Издательский дом Шумиловой И.И., 2008. – 391 с.
6. Бандурка О.М. Оперативно-розыскная деятельность. Часть 1 : [підручник] / О.М. Бандурка. – Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. – 336 с.
7. Бандурка О.М. Теория і практика оперативно-розшукової діяльності : [монографія] / О.М. Бандурка. – Х. : Золота миля, 2012. – 620 с.
8. Оперативно-розыскная деятельность : [навчальний посібник] / [С.М. Моисеев, О.М. Джуца, Д.И. Никорчук та ін.] ; за ред. проф. О.М. Джуца. – К. : Правова єдність, 2009. – 310 с.
9. Оперативно-розыскная деятельность та негласні слідчі (розшукові) дії у схемах : [посібник] / [Д.И. Никифорчук, Л.М. Зима, О.С. Тарасенко та ін.] ; за заг. ред. В.В. Коваленка. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2012. – 156 с.
10. Жажицкий В.И. Результаты оперативно-розыскной деятельности в уголовном судопроизводстве: теория и практика / В.И. Жажицкий. – СПб. : Изд-во Р. Асланова «Юридический центр Пресс», 2006. – 449 с.
11. Грошевий Ю.М. Кримінально-процесуальне доказування та оперативно-розшукова діяльність : [навчальний посібник] / Ю.М. Грошевий, С.Б. Фомін. – Х. : Право, 2010. – 112 с.
12. Павличенко Н.В. Конспирация в оперативно-розыскной деятельности: вопросы теории : препринт / Н.В. Павличенко. – М. : Издательский дом Шумиловой И.И., 2008. – 48 с.

Фомин С. Б. К вопросу о системе принципов оперативно-розыскной деятельности

Аннотация. В статье дается анализ подходов некоторых ученых к системе принципов оперативно-розыскной деятельности. Выяснена недостаточность указания в Законе Украины «Об оперативно-розыскной деятельности» только на общеправовые принципы. Обоснована необходимость включения в систему принципов оперативно-розыскной деятельности положений, которые отражают сущность данного вида деятельности.

Ключевые слова: оперативно-розыскная деятельность, принцип, законность, негласность, конспирация, оперативность.

Fomin S. On the question of the system of the principles of operative-search activity

Summary. The article analyzes the scientific approaches to the system of the principles of operative-search activities. It is not enough guidance in the Law of Ukraine “On operative-search activities” only general principles. It is necessary to include in the system of principles of operative-search activities the provisions that reflect the essence of this type of activity.

Key words: operational-search activity, principle of legality, public and secret events, conspiracy, efficiency.